

CATHOLICISM IN THE THAI SOCIAL CONTEXT: BELIEF AND EXISTENCE

Natrasana UDOMPHOL¹ and Adipon EUAJARUSPHAN²

1 Management of Cultural Heritage and Creative Industries College of Innovation Thammasat University, Thailand

2 Department of Cultural Heritage Management and Creative Industries College of Innovation Thammasat University, Thailand

ARTICLE HISTORY

Received: 27 October 2023

Revised: 15 November 2023

Published: 27 November 2023

ABSTRACT

This article focuses on presenting the dimensions of Catholicism in the context of Thai society. In terms of the belief and existence. Christianity is one of the religions that has been attached to Thai society for a long time since the time of Ayutthaya until the present. Catholicism believes in the trinity, with doctrines and rituals mediated between God and man. This led to religious gatherings to perform rituals and social activities together in accordance with God's spirit that emphasized love between fellow human beings. In addition to Christian doctrines and rituals, it has influenced faith and belief in Christians in Thailand. It has also influenced other aspects such as holidays, medicine, education and wedding ceremony. All of which have now become part of the Thai way of life, so it can be said that Catholicism will continue to exist in Thai society for a long time. No matter how adapted the social environment is.

Keywords: Catholicism, Thai Society, Belief, Existence

CITATION INFORMATION: Udomphol, N., & Euajarusphan, A. (2023). Catholicism in the Thai Social Context: Belief and Existence. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 1(11), 7

คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกในบริบทสังคมไทย: ความเชื่อและการดำรงอยู่

ณัฐรศนา อุดมผล¹ และ อติพล เอื้อจรัสพันธ์²

1 สาขาการจัดการมรดกวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2 สาขาการจัดการมรดกวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้ มุ่งเน้นนำเสนอมิติของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกในบริบทสังคมไทย ในด้านของ ความเชื่อและการดำรงอยู่ ซึ่งศาสนาคริสต์เป็นหนึ่งในศาสนาที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนานมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนกระทั่งปัจจุบัน ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกมีความเชื่อในหลักตรีเอกานุภาพ โดยมีหลักคำสอนและพิธีกรรมเป็นสื่อกลางระหว่างพระเป็นเจ้าและมนุษย์ ทำให้บรรดาศาสนิกชนต้องปฏิบัติตามหลักคำสอนที่พระเจ้าประทานให้และเข้าร่วมพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งนำไปสู่การรวมกลุ่มกันของศาสนิกชนเพื่อประกอบพิธีกรรมและทำกิจกรรมช่วยเหลือสังคมร่วมกันตามเจตนารมณ์ของพระเจ้าที่เน้นเรื่องความรักระหว่างเพื่อนมนุษย์ นอกจากหลักคำสอนและพิธีกรรมทางศาสนาคริสต์จะมีอิทธิพลในเรื่องความเชื่อและความศรัทธาต่อผู้นับถือศาสนาคริสต์ในไทยแล้ว ยังได้ส่งอิทธิพลในด้านอื่นด้วย อาทิ วันหยุด การแพทย์ การศึกษา แนวคิดเรื่องคู่ครอง และงานแต่งงาน ซึ่งทั้งหมดนี้ปัจจุบันได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทย ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกจะยังคงสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมไทยไปอีกล้าน แม้ว่าสภาพแวดล้อมสังคมจะมีการปรับตัวไปมากน้อยเพียงใดก็ตาม

คำสำคัญ: ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก, สังคมไทย, ความเชื่อ, การดำรงอยู่

ข้อมูลการอ้างอิง: ณัฐรศนา อุดมผล และ อติพล เอื้อจรัสพันธ์. (2566). คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกในบริบทสังคมไทย: ความเชื่อ และการดำรงอยู่. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 1(11), 7

บทนำ

ศาสนาคริสต์เป็นหนึ่งในศาสนาที่มีผู้นับถือเป็นจำนวนมากทั่วโลก โดยมีต้นกำเนิดในแถบทวีปเอเชียตะวันตกก่อนจะแพร่ขยายไปยังดินแดนต่าง ๆ โดยบรรดาศิษย์หรืออัครสาวกของพระเยซูคริสต์ ซึ่งทำหน้าที่ประกาศข่าวดีและเผยแพร่คำสอนของพระองค์ จนกระทั่งศาสนาคริสต์ได้มีที่ตั่งมั่นอยู่บริเวณอาณาจักรโรมันและได้กลายเป็นนครรัฐวาติกันอันเป็นศูนย์กลางของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกจนถึงปัจจุบัน โดยมีประมุขสูงสุดของการปกครองพระศาสนจักรคาทอลิกคือ สมเด็จพระสันตะปาปา

โดยสมเด็จพระสันตะปาปาแต่ละพระองค์ทรงสนับสนุนให้บรรดามิชชันนารีเดินทางไปเผยแพร่หลักคำสอนในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วโลก ความพยายามของมิชชันนารีที่ต้องการจะให้ผู้คนหันมานับถือพระเป็นเจ้าไม่ได้ใช้วิธีการเผยแพร่หลักคำสอนเท่านั้น ยังมีการนำวิทยาการสมัยใหม่หรือการศึกษาเข้าไปยังดินแดนเหล่านั้นทำให้ความเป็นอยู่ของผู้คนมีวิถีที่ดีขึ้นหรือเกิดการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตที่แตกต่างออกไปจากเดิม เช่น ประเพณีการแต่งงานของประเทศจีน แต่เดิมคู่บ่าวสาวต้องสวมใส่ชุดสีแดงและเจ้าสาวต้องคลุมผ้าให้มิดชิดจนถึงเวลาเข้าห้องหอ เมื่อศาสนาคริสต์เข้าไปมีอิทธิพลกับวิถีชีวิตชาวจีนบางส่วนแรกเริ่มบาทหลวงมีการปรับเปลี่ยนให้คู่บ่าวสาวแต่งกายและตกแต่งโบสถ์ด้วยสีแดงตามธรรมเนียมดั้งเดิม ส่วนเจ้าสาวไม่ต้องคลุมผ้าขณะประกอบพิธีกรรม คู่บ่าวสาวต้องมีการให้คำมั่นสัญญาระหว่างกัน งานแต่งถูกจัดขึ้น ในโบสถ์แทนในบ้านพักอาศัย รวมถึงการถือคู่ครองคนเดียว (Liang Zhang, 2023) นอกจากนี้ มิชชันนารียังมีได้นำเรื่องการแพทย์ การศึกษา และธรรมเนียมวันหยุด ฯลฯ เข้าไปยังดินแดนที่ไปเผยแพร่หลักคำสอน ซึ่งภายหลังสิ่งดังกล่าวจะเข้ามาปรับเปลี่ยนและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของผู้คนทั่วโลก

คริสต์ศาสนาในประเทศไทย

การเข้ามาศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกในประเทศไทยปรากฏครั้งแรกในสมัยอยุธยา พ.ศ.2098 ได้มีบาทหลวงคณะโดมินิกันชาวโปรตุเกส (สุรัชย์ ชุ่มศรีพันธุ์, 2558) จากนั้นมิชชันนารีคณะฟรังซิสกันและคณะเยซุอิตเดินทางเข้ามาเผยแพร่ศาสนาคริสต์ด้วยเช่นกันตามลำดับ บรรดาทั้งสามคณะข้างต้นถูกส่งเข้ามาเผยแพร่ศาสนาโดยกษัตริย์ของสเปนและโปรตุเกสที่ได้รับสิทธิอำนาจในการเผยแพร่ศาสนา เรียกว่า อภิสัทธิปาโดรอาโด (Padroado) ภายหลังสมเด็จพระสันตะปาปาเกรกอรีที่ 15 ทรงตั้งสมณกระทรวงเผยแพร่ความเชื่อหรือโปรปากันดา ฟิเด (Propaganda Fide) และทำหน้าที่เผยแพร่ศาสนาโดยตรง (สุรัชย์ ชุ่มศรีพันธุ์, 2558) จึงส่งบิชอปลัมเบิร์ต เดอ ลาม็อต (Lambert de la Motte) และบิชอปฟรังซัว บัลลือ (François Pallu) เดินทางมาเผยแพร่ศาสนาแถบตั้งเกียและประเทศจีน แต่เนื่องจากดินแดนทั้งสองแห่งได้มีการกีดกันในการเผยแพร่หลักความเชื่อของศาสนาคริสต์ จึงทำให้ตัดสินใจต้องพำนักในประเทศไทยก่อน เสรี พงศ์พิศ (2527: 31) ได้กล่าวว่า” การปฏิบัติงานของมิชชันนารีในยุคแรกมุ่งเน้นให้คนพื้นเมืองรับศีลล้างบาปให้มากที่สุด จึงจำเป็นต้องพยายามหาโอกาส เช่น การขอล้างบาปเด็กที่ใกล้จะตาย โดยเฉพาะช่วงสถานการณ์การเกิดโรคระบาด เนื่องด้วยมิชชันนารีที่เข้ามาเผยแพร่ศาสนา มักมีความรู้ด้านการแพทย์ และต้องช่วยรักษาผู้ป่วยทุกคนที่กำลังเดือดร้อน ซึ่งการโปรตศีลล้างบาปดังกล่าวต้องมีการขออนุญาตพ่อแม่ของเด็กเหล่านั้นก่อน มิชชันนารียุคบุกเบิกต้องศึกษาภาษาไทย ภาษาบาลี และศาสนาพุทธ เพื่อให้การอธิบายเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนของศาสนาคริสต์สามารถเข้าใจง่ายมากยิ่งขึ้น”

การเผยแพร่ศาสนาในช่วงยุคสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชถือว่าเป็นยุคทองเป็นอย่างมาก เพราะมิชชันนารีได้รับอนุญาตจากพระมหากษัตริย์ในการเผยแพร่ศาสนาโดยไม่มีการกีดกัน สามารถสอนหนังสือ รักษาโรค และโปรตศีลล้างบาปให้ประชาชนทั่วทั้งอาณาจักร แต่ห้ามสั่งสอนให้ประชาชนคิดทรยศต่อบ้านเมือง รวมทั้งอนุญาตให้คนที่นับถือศาสนาคริสต์สามารถหยุดงานในวันอาทิตย์ และวันสำคัญทางศาสนา (เดือน คำดี, 2529: 23)

เดือน คำดี (2529: 128) ได้กล่าวว่า จากบันทึกจำนวนผู้นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกในประเทศไทยช่วงต้นศตวรรษที่ 19 พบว่า มีจำนวนประมาณ 2,500 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวญวน ชาวเขมร ชาวโปรตุเกส ส่วนชาวไทย ชาวจีนและชาวลาวมีอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งจะอยู่รวมกันเป็นชุมชนโดยมีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของศาสนิกชน เช่น วัดคอนเซ็ปชัน (ชุมชนชาวเขมร) วัดซางตาครู้ส (ชาวโปรตุเกส) วัดกาลหว่าร์ (ชาวโปรตุเกส) เป็นต้น ในสมัยรัตนโกสินทร์

มิชชันนารีไม่ได้ทำหน้าที่เผยแพร่ศาสนาเท่านั้น ยังมีการช่วยเหลือการศึกษา โดยการก่อตั้งโรงเรียนขึ้น เช่น โรงเรียนอัสสัมชัญ โรงเรียนเซนต์คาเบรียล เป็นต้น รวมถึงมีการสร้างโรงพยาบาลเพื่อรักษาผู้ป่วย เช่น โรงพยาบาลเซนต์หลุยส์ โรงพยาบาลคามิลเลียนปัจจุบันศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกได้แผ่ขยายไปทั่วประเทศและมีการแบ่งเขตปกครองพระศาสนาจักรท้องถิ่นเพื่อให้การอภิบาลศาสนิกชนและการจัดการเกี่ยวกับพระศาสนาจักรได้อย่างทั่วถึง

อิทธิพลของศาสนาคริสต์ที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย

นับตั้งแต่มิชชันนารีได้เข้ามาเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในประเทศไทย เพื่อให้มีผู้ศรัทธาที่เพิ่มมากขึ้น เหล่ามิชชันนารีได้มีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นการพยายามศึกษาภาษาไทย ภาษาบาลีพระพุทธศาสนา หรือเรียนรู้ประเพณีและวัฒนธรรม ในทางกลับกันสังคมไทยเองก็ได้รับอิทธิพลในด้านต่างๆ ของศาสนาคริสต์นำเข้ามาปรับใช้ในวิถีชีวิตเช่นเดียวกัน เช่น

1) อิทธิพลจากความเชื่อ

การแพทย์

พระคัมภีร์พันธสัญญาใหม่ได้มีการกล่าวถึงการทำหน้าที่พระเยซูคริสต์ทรงได้ทำการรักษาผู้คนขณะอยู่ในช่วงเผยแพร่คำสอน “พระเยซูคริสต์เจ้ารักษาชายตาบอดแต่กำเนิด ด้วยการบ้วนน้ำลายลงที่พื้นทำเป็นโคลนทาที่ตาของคนนั้น จากนั้นทรงตรัสสั่งเขา ‘จงไปล้างออกที่สระสิโลอัมเถิด’ ชายคนนั้นจึงไปล้างโคลนออกและขณะกลับบ้านก็มองเห็นได้ (ยอห์น 9:6-7)” (คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อพระคัมภีร์, 2549: 2104) เพื่อพิสูจน์ว่าพระองค์ทรงเป็นพระเมสสิยาห์จริงตามที่พระเจ้าได้ทรงสัญญาไว้ เพราะโดยชาวยิวเชื่อว่าผู้ที่เป้นพระเมสสิยาห์ทรงมีอำนาจขับดาไล้รักษาอาการป่วยไข้ได้ และยังทรงมีอำนาจเหนือความตายจากการทรงคืนชีพในวันที่ 3 หลังจากการสิ้นพระชนม์บนไม้กางเขนแล้ว เมื่อเสด็จกลับสู่สวรรค์ พระองค์ได้ทรงมอบอำนาจแห่งการรักษาให้กับบรรดาอัครสาวก “พระองค์ทรงเรียกสาวกสิบสองคนพร้อมกัน แล้วทรงให้พวกเขามีฤทธิ์เดชและสิทธิอำนาจเหนือผีทั้งหลาย และรักษาโรคต่างๆ ให้หายได้ แล้วพระองค์ทรงใช้เขาทั้งหลายไปประกาศแผ่นดินของพระเจ้าและรักษาคนป่วยให้หาย (ลูกา 9:1-2)” (คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อพระคัมภีร์, 2549: 216) บรรดาสาวกของพระเยซูคริสต์จึงจำเป็นต้องดำเนินรอยตามคำสั่งสอนของพระเจ้าด้วยการรักษาและอภิบาลผู้ป่วยทั้งทางจิตใจผ่านศีลเจิมคนไข้ และทางกายผ่านการรักษาพยาบาล สำหรับในไทยมิชชันนารียุคแรกเริ่มได้มีการตั้งโรงพยาบาลขึ้นแห่งแรกในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์ พ.ศ.2212 โดยบิชอปปลังแบร์ต เดอ ลาม็อต (Lambert de la Motte) และมีบาทหลวงที่เรียนรู้เรื่องยารักษามาช่วยทำการรักษาอภิบาลผู้ป่วยโดยไม่คิดค่ารักษาและค่ายา “ซึ่งวิธีนี้จะช่วยคนจนได้เป็นอย่างมาก นำไปสู่ขยายพระศาสนาไปทั่วทั้งราชอาณาจักรมีหลายคนที่ได้รับศีลล้างบาปและศีลอื่นๆ อย่างศรัทธายามป่วยและหายจากอาการป่วย” (หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, 2558ก) มีทั้งที่เป็นโรงพยาบาลที่มีเรือนพักผู้ป่วยและการรักษาพยาบาลแบบเคลื่อนที่ จึงทำให้คนบางส่วนโดยเฉพาะชาวจีน ชาวญวน และชาวเขมร ในสมัยอยุธยาต่างพากันมานับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกผ่านช่วยเหลือที่ได้รับมอบจากเหล่ามิชชันนารี เมื่อเข้าสู่ยุครัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 5 ได้พระราชทานสิทธิในที่ดินให้กับมิสซังกรุงเทพ ขณะนั้นบิชอปหลุยส์ เวย์ เป็นประมุขมิสซังคาทอลิกแห่งกรุงสยาม ดำเนินการก่อสร้างโรงพยาบาลเซนต์หลุยส์ และเสร็จลงใน พ.ศ.2441 และมีภคินีคณะเซนต์ปอล เดอ ชาร์ต มาช่วยดำเนินกิจกรรมในโรงพยาบาล (หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, 2558ข) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการเข้ามาของบรรดามิชชันนารีเหล่านี้ได้เข้ามาค่อยๆ เปลี่ยนแปลงความรู้วิทยาการด้านการแพทย์ของสังคมไทยจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

การศึกษา

“ท่านทั้งหลายจงไปสั่งสอนนานาชาติให้มาเป็นศิษย์ของเรา จงสอนเขาให้ปฏิบัติตามคำสั่งทุกข้อที่เราให้แก่ท่าน (มัทธิว 28:18-20)” (คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อพระคัมภีร์, 2549: 136-137) พระเยซูคริสต์ได้ทรงสั่งให้เหล่าบรรดาอัครสาวกเผยแพร่หลักธรรมคำสอนเพื่อให้ผู้คนศรัทธาและยอมรับนับถือศาสนาคริสต์ เหล่ามิชชันนารีต่างพากันแยกย้ายไปประกาศความเชื่อในดินแดนต่างๆ

รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชให้เสรีภาพในการเผยแพร่คำสอนทางศาสนาคริสต์อย่างเต็มที่ แม้กระทั่งพระองค์ยังส่งคนมาร่ำเรียนกับมิชชันนารีด้วย ในประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 31 เล่ม 18 ระบุว่า “พระเจ้าแผ่นดินสยามจึงได้พระราชโองการโปรดเกล้าให้ส่งคนไทยไปเล่าเรียนที่บ้านบาทหลวง 10 คน และพระราชทานพระราชานุญาตให้คณะบาทหลวงเทศนาสั่งสอนได้ตามพอใจ และจะไปไหนมาไหนได้ทุกแห่งเว้นแต่ในพระราชวังเท่านั้น” (ตี บี บรรทัด และ ป่วน อินทวงศ์, ผู้แปล, 2508: 156) ซึ่งนั่น เมืองวังก์ ได้กล่าวว่า “ระบบโรงเรียนในประเทศไทยเพิ่งเริ่มต้นในสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมื่อบาทหลวงชาวฝรั่งเศสเข้ามาเผยแผ่ศาสนา โดยบาทหลวงได้จัดตั้งโรงเรียนของคริสตชนขึ้นเพื่อสอนศาสนาและรวบรวมนักเรียนไปสั่งสอนวิชาความรู้ให้ด้วยแต่ไม่ปรากฏว่าทางราชการได้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นแต่อย่างใด” (หอจดหมายเหตุครุสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, 2558ค) เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมส่งลูกหลานไปเรียนกับพระภิกษุที่วัด หรือบวชเรียนทำให้ทางราชการยังไม่เห็นถึงความจำเป็นของการตั้งโรงเรียนขึ้นมา ซึ่งโรงเรียนดังกล่าวมีชื่อว่า วิทยาลัยทั่วไป (General College) หรือสามเณรลัย เพื่อให้การฝึกอบรมเยาวชนให้เป็นบาทหลวงเพื่องานเผยแผ่ศาสนา อีกทั้งก็ยังรับเด็กอื่นๆ ด้วย ต้องมีตั้งแต่อายุ 10 ขวบขึ้นไป เรียนวิชาการทางโลกและทางศาสนา สำหรับการศึกษาของสตรี ได้มีการสอนให้อ่านเขียนหนังสือ ขับร้องเพลง เลขคณิตศาสตร์เบื้องต้น การทำขนม เย็บปักถักร้อย ฯลฯ

จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 5 พระศาสนจักรคาทอลิกในประเทศไทยได้มีการปฏิรูปการศึกษาตามการเปลี่ยนแปลงของการบริหารประเทศ เพื่อให้ได้การศึกษาที่ดีและมีคุณภาพ โดยการนำการจัดการศึกษาแบบยุโรปนำมาจัดการเรียนการสอนในประเทศไทย คือ โรงเรียนอัสสัมชัญ (Assumption College) สำหรับเยาวชนชาย และโรงเรียนอัสสัมชัญคอนแวนต์ (Assumption Convent) สำหรับเยาวชนผู้หญิง ทำให้เยาวชนได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน เป็นต้นแบบของการวางรากฐานการศึกษาให้กับการจัดตั้งโรงเรียนของรัฐบาลอีกด้วย (หอจดหมายเหตุครุสังฆมณฑลกรุงเทพฯ, 2558ค)

2) อิทธิพลจากวิถีปฏิบัติของศาสนิกชน

วันหยุด

ศาสนายูดาห์ของชาวยิวมีการนับสัปดาห์มี 7 วัน ซึ่งพวกเขาได้นับวันเสาร์เป็นวันสะบาโต (Sabbath) ภาษาฮีบรูแปลว่า เพื่อการพักผ่อน สืบเนื่องมาจากพระคัมภีร์พันธสัญญาเดิม (Old Testament) “พระองค์ทรงหยุดพักในวันที่เจ็ดจากงานทั้งหมดที่ทรงกระทำ พระเจ้าทรงอวยพรวันที่เจ็ดและทรงทำให้วันนั้นเป็นวันศักดิ์สิทธิ์ เพราะในวันนั้นพระองค์ทรงพักจากงานทั้งปวงที่ทรงกระทำในการเนรมิตสร้าง” (ปฐมกาล 2:1-3)” (คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตศาสนธรรม, 2557, น.18) จนกระทั่งเมื่อมีศาสนาคริสต์เกิดขึ้น ธรรมเนียมวันหยุดถูกปรับเปลี่ยนไปเป็นวันอาทิตย์ เนื่องจากพระเยซูคริสต์ทรงฟื้นพระชนม์ชีพในวันอาทิตย์ภายหลังเสด็จขึ้นพระชนม์บนไม้กางเขนในวันศุกร์ “ภายหลังวันสะบาโตเวลาใกล้รุ่งเช้าวันอาทิตย์ มารีย์ชาวมักดาลากับมารีย์มายังพระคูหาที่ฝังพระศพได้พบเจอกับทูตสวรรค์ เพื่อแจ้งข่าวว่าพระองค์ทรงฟื้นคืนพระชนม์ชีพจากความตายแล้ว (มัทธิว 28:1-7)” (คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตศาสนธรรม, 2557: 18) และเป็นหนึ่งในบทบัญญัติพื้นฐานของพระศาสนจักร 5 ประการ “จงร่วมพิธีบูชาขอบพระคุณและหยุดทำงานในวันอาทิตย์และวันฉลองบังคับ” เพื่อให้บรรดาศาสนิกชนสามารถปฏิบัติตามพระบัญญัติของพระเป็นเจ้าได้ง่ายขึ้น สำหรับวันหยุดของไทยในช่วงยุคสมัยก่อนนิยมหยุดในช่วงวันพระเท่านั้น โดยมีหลักฐานในหนังสือราชกิจจานุเบกษา สมัยรัชกาลที่ 5 กล่าวถึงการให้วันพระเป็นวันหยุดการหรือวันหยุดทำการ

“ส่วนในประเทศสยามนี้ นิยมวันดับวันเพ็ญ แลวันถึงปักข์ว่าเปนวันพระ ในกรมต่างๆ ที่รับราชการ บางกรมก็ได้หยุดการใน 4 วันที่กล่าวมาแล้ว เพราะฉะนั้นจึงเห็นสมควรจะเปลี่ยนเปนออกหนังสือฉบับนี้ ในวันพระเดือนละ 4 ครั้งทุกเดือนมิได้ขาด” (ราชกิจจานุเบกษา, 5 พฤษภาคม 2430: 5:31-33 อ้างถึงใน เสมอชัย พูลสุวรรณ, 2544: 225)

จากข้อความดังกล่าวในช่วงต้นได้มีการอ้างถึงวันหยุดราชการที่มักหยุดในวันพระ และวันหยุดก็ไม่ได้หยุดพร้อมกันเหมือนกับวันหยุดราชการในปัจจุบันอีกด้วย ดังนั้น เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการจัดระเบียบของวันหยุด เสมอชัย พูลสุวรรณ (2544: 18) ได้สันนิษฐานว่า “การปรับเปลี่ยนวันหยุดราชการจากวันพระเป็นวันอาทิตย์น่าจะได้รับการ

ความคิดมาจากการเสด็จประพาสยุโรป เพราะความคงเส้นคงวาของวันอาทิตย์ ไม่ต้องกำหนดวันหยุดตามสัปดาห์จากปฏิทินจันทรคติ”

ดังนั้น อาจถือได้ว่าส่วนหนึ่งของแนวคิดเกี่ยวกับวันหยุดราชการที่เปลี่ยนแปลงไปของไทยเริ่มเกิดในช่วงยุคสมัยรัชกาลที่ 5 เกิดจากธรรมเนียมการหยุดของคริสต์ศาสนิกชนเพื่อระลึกถึงพระเป็นเจ้าด้วย เพราะชาติตะวันตกในขณะนั้นต่างพากันนับถือศาสนาคริสต์เป็นส่วนใหญ่ทั่วยุโรป และกลายมาเป็นวันหยุดพักผ่อนสำหรับทั่วโลกในยุคปัจจุบัน

คู่ครอง

ในศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกถือว่าการแต่งงานเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง โดยพระผู้เป็นเจ้าทรงประทานพระพิเศษให้ผู้ที่แต่งงานมีชีวิตร่วมกันเป็นสามีภรรยาผ่านศีลแต่งงาน วุฒิเลศ แฮล์ม (2555: 246-248) กล่าวว่า ในศีลแต่งงาน ผู้ประกอบพิธี คือ เจ้าบ่าวและเจ้าสาว ส่วนบาทหลวงและคนอื่น ๆ ถือว่าเป็นพยานในพิธีเท่านั้น และสิ่งสำคัญในศีลนี้ คือ การให้พันธสัญญาต่อกันและกัน “ขอรับคุณ...เป็นสามี (ภรรยา) และขอสัญญาว่าจะถือซื่อสัตย์ต่อคุณ ทั้งในเวลาป่วยและในเวลาสบาย เพื่อรักและยกย่องให้เกียรติคุณจนกว่าชีวิตจะหาไม่” การแต่งงานของชาวคาทอลิกจะต้องถือเป็น การมีผัวเดียว เมียเดียว ไม่สามารถเลิกราหรือหย่าร้างไม่ได้ จนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะเสียชีวิตลงจะถือว่าพันธสัญญา ในวันแต่งงานสิ้นสุดลง หากต้องการจะหย่าร้างต้องได้รับการประกาศจากพระศาสนจักรให้พันธสัญญานั้นเป็นโมฆะเสียก่อน

เมื่อเข้าสู่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และวัฒนธรรมดังกล่าวได้แพร่หลายลงไปยังชนชั้นกลาง จนกลายเป็นค่านิยมผัวเดียวเมียเดียว โดยเฉพาะยุคหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองที่เน้นย้ำเสรีภาพและความเสมอภาค ได้มีการตกลงถือหลักผัวเดียวเมียเดียวได้รับการยืนยันในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2477 มีมติให้จดทะเบียนภริยาได้คนเดียวและประกาศใช้ (สุรเชษฐ์ สุขลากิจ, 2561: 169)

รวมถึง ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีการรณรงค์สร้างชาติทางวัฒนธรรม จึงได้มีการรวมหลักผัวเดียวเมียเดียวผนวกรวมเข้าไปในนโยบายนี้ด้วยเช่นกัน จึงออก “ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องกำหนดการพิธีสมรสของคนไทย” ในองค์ประกอบของพิธีสมรสที่กำหนดใหม่ตามประกาศของสำนักนายกรัฐมนตรี ได้แก่ รูปแบบพิธี สถานที่ประกอบพิธี การจดทะเบียนสมรส และการแต่งกายของเจ้าบ่าวเจ้าสาว ธนศ วงศ์ยานนาวา (อ้างถึงใน สุรเชษฐ์ สุขลากิจ, 2561: 169) ได้สังข้อสังเกตว่า “มีการวางข้อกำหนดให้มีพระพุทธรูปในพิธีและให้ใช้พุทธสถานเป็นที่ประกอบพิธี” ได้คล้ายกับพิธีสมรสในศาสนาคริสต์ต้องกระทำพิธีต่อหน้าพระพักตร์ของพระผู้เป็นเจ้าผ่านบาทหลวง เป็นการแสดงออกถึงความเคารพและยอมรับพันธสัญญาของการสมรสตามกรอบคิดของศาสนาคริสต์ที่ยอมรับให้การร่วมเพศเกิดขึ้นได้ ภายใต้สถาบันครอบครัวเท่านั้น” และกลายเป็นวิถีปฏิบัติของการสร้างครอบครัวและครองคู่ผัวเดียวเมียเดียวของชาวไทยในปัจจุบัน

การกล่าวคำมั่นสัญญาในงานแต่งงาน

ขั้นตอนพิธีสมรสของศาสนาคริสต์ บาทหลวงผู้ประกอบพิธีต้องมีการถามถึงความสมัครใจของคู่บ่าวสาว ซึ่งแสดงถึงความมั่นคงอันแน่วแน่ที่จะสร้างครอบครัวร่วมกันภายใต้พระศาสนจักรคาทอลิก เนื่องจากการแต่งงานของชาวคริสต์ไม่สามารถหย่าร้าง ซึ่งในพิธีสมรสจะมีประโยคหนึ่งที่ผู้อ่านต้องเคยได้ยินมาจากภาพยนตร์หรือละครนั่นคือ “ผม/ดิฉัน...ขอรับคุณ...เป็นภรรยาสามี และขอสัญญาว่าจะถือซื่อสัตย์ต่อคุณ ทั้งในยามสุขและยามทุกข์ ทั้งในเวลาป่วยและเวลาสบาย เพื่อรักและยกย่อง ให้เกียรติคุณจนกว่าชีวิตจะหาไม่”

ในประเทศไทยพิธีสมรสแรกที่มีการนำธรรมเนียมของชาวตะวันตกมาปรับใช้และเป็นต้นแบบพิธีสมรสในปัจจุบัน คือ พระราชพิธีอภิเษกสมรสระหว่างพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2461 ณ พระที่นั่งวโรภาสพิมาน พระราชวังบางปะอิน โดยธรรมเนียมการสมรสของชาวตะวันตกที่นำมาปรับใช้ในพระราชพิธีอภิเษกสมรสในครั้งนี้ คือ การตั้งกระทู้ถามตอบคู่สมรสถึงความสมัครใจ ในพระราชพิธีนี้รัชกาลที่ 6 ได้โปรดเกล้าฯ ให้มหาเสวกโท พระจักรปาณิศร์ศิลาวิสุทธิ (ล่อ ไกรฤกษ์) เมื่อเสร็จพิธีการแบบตะวันตกแล้ว จะเป็นพิธีการรดน้ำสังข์ตามประเพณีวัฒนธรรมแบบไทย (สำนักบรรณสารสนเทศ, 2564)

การสวมแหวนแต่งงาน

พิธีสมรสของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกจะมีช่วงเวลาที่คุณ่บ่าวสาวสวมแหวนให้ซึ่งกันและกัน เพื่อเป็นสัญลักษณ์ของการแสดงความรักและความซื่อสัตย์ต่อกัน โดยคุณ่บ่าวจะทำการสวมแหวนให้กันและกัน และกล่าวว่า “คุณ...ขอให้รับแหวนวงนี้เป็นเครื่องหมายแห่งความรักและความซื่อสัตย์ของผม/ดิฉัน” ซึ่งที่มาของการสวมแหวนนี้วนางข้างซ้ายเกิดจากความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ทางการแพทย์ของชาวกรีกที่ว่าเส้นเลือดแห่งความรักเชื่อมอยู่กับนิ้วนางข้างซ้ายตรงเข้ากับหัวใจ จึงเป็นเหตุผลของการสวมแหวนแต่งงานที่นิ้วนางข้างซ้าย (สัญญา สุลักษณ์นันท์, 2552: 7-8) ภายหลังชาวโรมันได้แพร่ขยายอำนาจเข้ามาในดินแดนของชาวกรีกและได้มีการรับอิทธิพลชาวกรีกเข้าไปปรับใช้กับวัฒนธรรมของตน เมื่อศาสนาคริสต์ได้แพร่ขยายเข้าไปในจักรวรรดิโรมันได้มีการนำวัฒนธรรมของโรมันไปใช้ในพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งการสวมแหวนนิ้วนางข้างซ้ายของคุณ่แต่งงานในไทยไม่ได้มีการปรากฏหลักฐานชัดเจน แต่สันนิษฐานว่าน่าจะริเริ่มมีการสวมใส่แหวนนิ้วนางข้างซ้ายในพิธีแต่งงานช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 เนื่องจากการประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องกำหนดการพิธีสมรสของคนไทย ให้มีระเบียบแบบแผนมากยิ่งขึ้น โดยการนำธรรมเนียมการแต่งงานของชาวตะวันตกมาปรับใช้ในพิธีสมรส ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายของคุณ่บ่าวสาว และเพื่อนทั้งสองฝ่าย และการถือช่อดอกไม้ของเจ้าสาว เป็นต้น ดังนั้น การสวมแหวนนิ้วนางที่ข้างซ้ายของคุณ่บ่าวสาวถึงแม้จะไม่ได้ปรากฏในประกาศดังกล่าว แต่บุคคลพบเห็นจากการแต่งงานของชาวคาทอลิกอาจจะนำมาปรับใช้จนถึงในยุคปัจจุบัน

การดำรงอยู่ของศาสนาคริสต์ในสังคมไทย

ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกยังคงดำรงอยู่ได้ในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น ต้องมีปัจจัยในด้านต่างๆ เพื่อให้การเผยแพร่หลักธรรมคำสอนของพระเยซูคริสต์ยังคงได้รับการสืบทอดต่อไปจากรุ่นสู่รุ่นไม่ได้สูญหายไปตามกาลเวลา โดยมีปัจจัยหลักสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1) ปัจจัยด้านความเชื่อและความศรัทธา

เป็นหนึ่งในปัจจัยหลักสำคัญที่จะทำให้ศาสนาคริสต์ยังคงดำรงอยู่ต่อไปได้ เพราะเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการสนใจหันมานับถือศาสนาคริสต์เพิ่มขึ้น จากเดิมที่มีประชากรที่เกิดในครอบครัวคาทอลิกอยู่แล้วและปัจจุบันจำนวนประชากรแรกเกิดลดน้อยลงและผู้คนเลิกลัทธิศาสนามากขึ้น จึงทำให้จำนวนศาสนิกชนลดน้อยลงตามไปด้วย ซึ่งถ้าหากพระศาสนจักรคาทอลิกสามารถทำให้ศาสนิกชนมีความเชื่อที่มั่นคงต่อหลักคำสอนของพระเยซูคริสต์และมีผู้นำนับถือเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ หรือการทำให้คนรุ่นใหม่มีมุมมองต่อศาสนาว่าสามารถเข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น (วิรัช อมรพัฒนา, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2566) ก็จะทำให้ความเชื่อของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกจะยังคงอยู่ในสังคมไทยต่อไปได้

2) ปัจจัยด้านสังคม

เมื่อเกิดการรวมกลุ่มกันเพราะมีความเชื่อและศรัทธาร่วมกันแล้ว จึงทำให้เกิดสังคมขึ้นในระหว่างศาสนิกชนด้วยตนเอง เพราะทุกคนต่างมีบทบาทหน้าที่รับผิดชอบที่แตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นนักขับร้อง นักดนตรี ผู้อ่านพระวรสาร ผู้ชานตบ ฯลฯ จนเป็นการสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างศาสนิกชน เนื่องจากต้องทำงานใกล้ชิดกันทุกวัน ส่งผลให้เกิดมิตรภาพความผูกพันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันนอกจากนี้ ยังได้มีการรวมกลุ่มกันระหว่างศาสนิกชนเพื่อทำงานด้านสาธารณกุศลให้กับสังคม ซึ่งเป็นการทำให้ภาพลักษณ์ของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกได้รับการยอมรับจากบุคคลทั่วไป ถึงแม้ว่าจะไม่ได้มีความเชื่อหรือศรัทธาในหลักคำสอนก็ตาม (อนุสรณ์ แก้วขจร, สัมภาษณ์, 2 เมษายน 2566)

3) ปัจจัยการบริหารงาน

ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกมีระบบการปกครองเป็นเอกภาพ คือ มีสมเด็จพระสันตะปาปาเป็นประมุขของพระศาสนจักรคาทอลิกและมีบรรดาอาร์ชบิชอปและบิชอปคอยดูแลภายใต้เขตพื้นที่การปกครองของตน ทำให้ความเป็นไปของพระศาสนจักรคาทอลิกเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งพระศาสนจักรคาทอลิกท้องถิ่นได้มีการปรับตัวไม่ว่าจะเป็นการเผยแพร่หลักธรรมคำสอน การประกอบพิธีกรรม และข้อปฏิบัติ มาตั้งแต่สมัยยุคกรุงศรีอยุธยา เพื่อให้การเผยแพร่

ศาสนาในประเทศไทยเป็นไปด้วยความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และให้บุคคลทั่วไปเข้าถึงได้ง่าย (วีระ อารณรัตน์, สัมภาษณ์, 24 พฤษภาคม 2566) ในปัจจุบันพระศาสนจักรคาทอลิกได้มีการปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีโดยให้มีการถ่ายทอดสดและสามารถร่วมพิธีกรรมผ่านในรูปแบบออนไลน์ในกรณีที่ไม่สามารถเดินทางมาเข้าร่วมพิธีกรรมภายในศาสนสถานได้

สรุป

หลักความเชื่อของศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกได้ถูกเผยแพร่ในสังคมไทยมาตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบัน โดยมีบรรดามิชชันนารีเป็นผู้ทำหน้าที่เผยแพร่หลักคำสอน ซึ่งมีมิชชันนารีกลุ่มดังกล่าวได้มีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทย เพื่อให้การแพร่ธรรมเป็นไปด้วยความสะดวกและเข้าใจง่ายมากยิ่งขึ้น เช่น การเรียนภาษาบาลีหรือการศึกษาพระพุทธศาสนา เป็นต้น นอกเหนือจากหน้าที่ดังกล่าวแล้วมิชชันนารียังต้องปฏิบัติหลักตามข้อปฏิบัติตามหลักคำสอนและพิธีกรรม ซึ่งข้อปฏิบัติดังกล่าวได้เกิดการเปลี่ยนแปลงธรรมเนียมปฏิบัติหรือความรู้ด้านวิทยาการของสังคมไทยเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น วันหยุดราชการ การแพทย์ การศึกษา พิธีแต่งงาน หลักการครองคู่ผัวเดียวเมียเดียว นอกจากนี้ จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า ภาพลักษณ์ของคริสต์ศาสนิกชนที่สังคมภายนอกมองว่าเป็นศาสนิกชนที่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมทางศาสนาต่างๆ หรือทำสาธารณกุศล มีความโอปอ้อมอารี และรักเพื่อนมนุษย์ มีสาเหตุมาจากทั้งสามปัจจัยหลักคือ ด้านความเชื่อและศรัทธา ด้านสังคม และการบริหารงาน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวข้างต้นเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะทำให้ศาสนาคริสต์ยังคงดำรงอยู่ในสังคมไทยได้อย่างเข้มแข็งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตศาสนธรรม แผนกพระคัมภีร์. (2549). *พระคัมภีร์ ภาคพันธสัญญาใหม่*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- คณะกรรมการคาทอลิกเพื่อคริสตศาสนธรรม แผนกพระคัมภีร์. (2557). *พระคัมภีร์คาทอลิกฉบับสมบูรณ์ภาคพันธสัญญาเดิมและภาคพันธสัญญาใหม่*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- เดือน คำดี. (2529). *การเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วุฒิเลิศ แห่ล้อม. (2555). *หลักธรรมคำสอนคาทอลิก*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- สัญญาชัย สุกษณานันท์. (2552). ตำนานธรรมเนียมปฏิบัติในพิธีแต่งงานของชาวตะวันตก. *Bulletin de l'ATPF*, 18(32), 3-13.
- สำนักบรรณสารสนเทศ. (2564). 26 สิงหาคม 2461 พระราชพิธีอภิเษกสมรสพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี การสมรสครั้งแรกในสยาม. หอสมุด มสธ. สืบค้นจาก <https://library.stou.ac.th/2022/08/royal-wedding-ceremony-of-king-prajadhipok/>.
- สุรัชย์ ชุ่มศรีพันธุ์. (2558). *การเข้ามาของคริสตศาสนาในสยาม. หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ*. สืบค้นจาก <https://www.catholichaab.com/main/index.php/2015-09-22-02-53-59/2015-09-30-02-40-56/524-1>.
- สุรเชษฐ์ สุขลากกิจ. (2561). *ผัวเดียวเมียเดียว อาณานิคมครอบครัวในสยาม*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- เสมอชัย พูลสุวรรณ. (2544). *ลาวโซ่งกับคริสต์ศาสนา*. ม.ป.พ.
- เสรี พงศ์พิศ. (2527). *คาทอลิกกับสังคมไทย: สืบทอดและแห่งคุณค่าและบทเรียน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. (2558). *ประวัติการศึกษาคาทอลิกในประเทศไทย*. สืบค้นจาก <https://catholichaab.com/main/index.php/research-and-study/2015-10-20-02-05-21/582-2015-10-20-02-04-13>.

หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. (2558). ประวัติโรงพยาบาลเซนต์หลุยส์. สืบค้นจาก <https://catholichaab.com/main/index.php/research-and-study/2015-10-20-02-07-59/585-2015-10-20-02-07-13>.

หอจดหมายเหตุอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ. (2558). ประวัติโรงพยาบาลแห่งแรกในประเทศไทย. สืบค้นจาก <https://catholichaab.com/main/index.php/research-and-study/2015-10-20-02-07-59/586-2015-10-20-02-07-28>.

วีระ อารณรัตน์. บิชอป, มิสซังโรมันคาทอลิกเชียงใหม่. (24 พฤษภาคม 2566). *สัมภาษณ์*.

วิรัช อมรพัฒนา. บาทหลวง. (2 เมษายน 2566). *สัมภาษณ์*.

อนุสรณ์ แก้วจรรยา. บาทหลวง. (2 เมษายน 2566). *สัมภาษณ์*.

lyLiang Zhang. (2023). The Globalization of Catholicism as Expressed in the Sacramental Narratives of Jiangnan Catholics from the Late Ming to Early Republican Period. *Religions*, 14(6), 731. <https://doi.org/10.3390/rel14060731>

Data Availability Statement: The raw data supporting the conclusions of this article will be made available by the authors, without undue reservation.

Conflicts of Interest: The authors declare that the research was conducted in the absence of any commercial or financial relationships that could be construed as a potential conflict of interest.

Publisher's Note: All claims expressed in this article are solely those of the authors and do not necessarily represent those of their affiliated organizations, or those of the publisher, the editors and the reviewers. Any product that may be evaluated in this article, or claim that may be made by its manufacturer, is not guaranteed or endorsed by the publisher.

Copyright: © 2023 by the authors. This is a fully open-access article distributed under the terms of the Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).